

REMISSYTTRANDE dnr M2021/00092

Mottagare:

Miljödepartementet Naturmiljöenheten, Vattenmiljö

Skickas till: m.remissvar@regeringskansliet.se

Med kopia: till m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

Datum: 2021-05-23

Yttrande över SOU 2020:83 – Havet och människan

Kort om MSC

Marine Stewardship Council (MSC) är världens ledande globala certifiering för vildfångad fisk och skaldjur. MSC är en icke vinstdrivande organisation som under 20 års tid utvecklat en vetenskapligt baserad standard för att mäta hållbarheten för ett fiske, standarden fortsätter att utvecklas tillsammans med forskare, fiskenäring och miljöorganisationer. Bedömningen av ett fiske kan göras oberoende av fiskets storlek, det geografiska område där det verkar, eller den fiskemetod som används. Standarden återspeglar internationellt accepterad forskning inom fisket och bästa praxis inom förvaltningen.

I FN:s strategi för biodiversitet och Aichi-målen används MSC-certifieringen som en indikator och MSC:s standarder rekommenderas av FN som ett sätt för företag att uppfylla de globala hållbarhetsmålen. MSC besitter en nyckelroll för att hjälpa företag och regeringar att uppnå FN:s hållbarhetsmål genom att ge vägledning för bästa praxis.

MSC äger och utvecklar också en spårbarhetsstandard. Alla företag som säljer certifierad sjömat måste vara certifierade enligt spårbarhetsstandard som säkerställer certifieringens integritet från fisket till konsumenten. För att ett fiske ska kunna certifieras ska fisket ha klarat MSC:s standard som tittar på,

1) att uttaget av fisk och skaldjur är hållbart över tid, 2) att ekosystemen inte lider irreversibel skada, 3) att förvaltningen är god – på detta sätt bidrar MSC-certifieringen till ett hållbart fiske.

MSC vill inledningsvis tacka för möjligheten att lämna ett yttrande och ge utredarna beröm för ett mycket gediget och omfattande arbete. Vårt remissvar inriktar sig framför allt på de delar av utredningen som berör verktyg för att nå ett hållbart fiske.

Sammanfattande synpunkter

- i. MSC ställer sig positiva till en ny havsmiljölag och förslaget om att en havspolitisk proposition ska lämnas till riksdagen varje mandatperiod.
- ii. MSC ställer sig bakom utredningens syn om att förvaltning av fisk ska ses som en del av havsmiljöförvaltningen, ej en separat sektor och att ett hållbart fiske är en del av lösningen.
- iii. MSC spelar en viktig roll i samhället och kan fylla kunskapsluckor och bidra med rådgivning - MSC borde därför fortsatt ha en självklar en roll i den offentliga dialogen om hur vi tillsammans arbetar fram ett hållbart fiske. Svenska myndigheter och forskare, särskilt Havs- och vattenmyndigheten, Kustbevakningen och SLU, behöver få mandat och resurser för att stödja svenska yrkesfiskare i deras processer för att bli och behålla miljöcertifieringar.
- iv. Den offentliga konsumtionen och dess upphandlingsverktyg är ett av statens främsta verktyg för att skapa incitament för ett hållbart fiske. Trots utredningens omfattning så saknas alltså konsumentperspektivet samt företagens påverkan på fiskkonsumtion i kapitlet som berör förvaltningen av fisk. förslaget om ny havsmiljölag också omfatta ett arbete för att öka konsumtionen av miljöcertifierad fisk. Enklast görs detta genom krav inom offentlig upphandling.
- v. MSC ställer sig också positiva till Miljömålsberedningens förslag kring en ökad harmonisering av havsmiljöpolitiken på alla nivåer. Något som torde innebära en större möjlighet till transparens inom fiskepolitiken - om inte är detta något som Sverige borde driva på inom EU. I detta arbete bör MSC:s kompetens användas som en global opolitisk länk.

MSC ställer sig positiva till en ny havsmiljölag

MSC ställer sig positiva till utredningens övergripande förslag om en ny havsmiljölag i sin helhet och i synnerhet att lagen ska innebära att regeringen varje mandatperiod ska lämna en havspolitisk proposition till riksdagen och att denna ska samordnas med åtgärdsarbetet enligt vattenförvaltningsdirektivet och havsmiljödirektivet, detta då MSC observerat att det behövs en kontinuitet kring ett konstant förbättrat åtgärdsarbete.

MSC-certifieringen innebär i sig ett kontinuerligt förbättringsarbete och här har MSC observerat att det brustit både i kompetens och avsaknad av resurser hos ansvariga myndigheter då man ej förmått att stötta detta förbättringsarbete inom certifieringen på bästa sätt.

Till exempel har de brister i befintliga kontrollmetoder inom EU-länderna som påvisats i samband med införande av landningsskyldigheten skapat utmaningar för MSC-certifierade fisken på flera håll i Europa. Det stora certifierade fisket i Nordsjön, Joint Demersal Fisheries, har ett särskilt villkor för att uppfylla landningsskyldigheten, och fisket har också tagit egna initiativ för att dokumentera bifångst av så kallade ETP-arter (-endangered, threatened and protected species). Det pågår ett intressant pilotprojekt i Danmark med kameraövervakning ombord. Det här är exempel att inspireras av för fler länders kontroll av fisket.

MSC ser alltså ett stort behov av en kontinuerlig uppdatering av åtgärdsarbetet inom havsmiljöförvaltningen både på nationell- och internationellnivå och MSC förväntar sig att vara en naturlig samarbetspartner i detta arbete.

Ingen fisk – inget fiske

Utredningen uppmärksammar att det traditionellt funnits en strikt uppdelning mellan förvaltningen av fiskeresursen som hanterats som en näringslivsfråga å ena sidan, och fiskets påverkan på naturvärden å andra och som därför hanterats som en miljöfråga.

Utredarna påpekar dock att insikten om att en långsiktigt hållbar fiskeriering är beroende av en god miljöstatus har växt fram under en senare tid.

Detta perspektiv och vikten av helheten kring ekosystemen är något som MSC arbetat för under en lång tid. MSC har länge arbetat för att vara en del av lösningen och för en havsförvaltning som både bidrar till och säkerställer havens biologiska mångfald samt ett hållbart fiske.

MSC anser att en ekosystembaserad förvaltning av fisk är en förutsättning för att uppfylla de havsanknutna miljö kvalitetsmålen samt mål 14 i Agenda 2030 och ställer sig positiva till Miljömålsberedningens kritik gentemot nuvarande förvaltning av fisk som delas mellan olika departement inom regeringen samt mellan olika myndigheter. Det är tydligt att det finns målkonflikter och att en enartsförvaltning som inte tar hänsyn till ekosystemeffekter inte fungerar.

MSC delar utredningens problembild kring att förvaltningen av fiskbestånd hanteras som en egen sektor både i Sverige och inom EU och ser ett behov av att integrera fisket som en del av havsförvaltningen på alla nivåer.

MSC instämmer även i problembeskrivningen om att förvaltningen av fisk och havsmiljö inte styr gentemot samma mål, och håller med beredningens slutsatser kring att regeringen

behöver integrera frågorna om en hållbar förvaltning av fiskresurserna med havsmiljöförvaltningen och att detta bör genomsyras på alla nivåer.

Därför ställer MSC sig positiva till förslaget om att regeringen bör integrera frågor om hållbar förvaltning av fiskresurser med havsmiljöförvaltningen.

MSC ser också glädjande på att beredningen framhåller att det finns ett allt större intresse inom yrkesfisket att aktivt bidra till en hållbar förvaltning och med aktiva insatser för att bidra till ett gott miljötillstånd i haven. ▸

Under de mer än 20 år som MSC har funnits och de certifierade fiskerierna arbetat med villkor har 95 % av certifierade fisken gjort miljöförbättringar i sitt fiske och över 1,752 villkor uppfyllts som stärker och förbättrar fiskets hållbarhet. Sedan 2017 har MSC-certifierade fiske slutfört 384 villkor:

- 126 -st villkor som gynnar särskilt känsliga och skyddsvärda arter
- 72 st villkor som gynnar ekosystem och habitat
- 75 st villkor som förbättrar förvaltningen av fisket
- 11 st villkor som förbättrar målbeståndens status

Definitionen av en förbättring är ett resultat av ett fiskes åtgärder för att uppfylla ett villkor. Ibland ger en åtgärd flera förbättringar, ibland bidrar flera åtgärder till att en förbättring nås. Att stänga ett område för fiske kan till exempel påverka flera arter. MSC:s strategiska forskningsteam har analyserat fiskeriförbättringar mellan 2016 och 2019 och hittat att de villkor som stängts under denna tid lett till:

- 16 förbättringar som gynnade marina däggdjur
- 33 förbättringar som gynnade hajar och rockor
- 8 förbättringar som gynnade marina reptiler
- 44 förbättringar som gynnade livsmiljöer
- 36 förbättringar som gynnade havsfåglar

Då en certifiering inte verkar i ett vakuum utan är beroende av den förvaltning av fisket och marina resurser som finns, är svenska fiskares möjlighet att möta villkoren och behålla certifieringen och därmed få tillgång till en större europeisk marknad, beroende av god svensk havsförvaltning.

MSC:s vision är ett hav som myllrar av liv och MSC instämmer i att ett hållbart fiske är en del av lösningen - havet ska kunna förse oss människor med mat, både idag och för all framtid.

MSC spelar en viktig roll i samhället och kan fylla kunskapsluckor samt bidra med rådgivning

Bland förslagen kring hur fisket kan bidra till miljöåtgärder, gör Miljömålsberedningen bedömningen att fisket aktivt kan bidra till att minska miljöbelastningen och bidra till miljöåtgärder samt ökad kunskap om fiskets ekosystemeffekter och miljö tillståndet och föreslår att regeringen ska bjuda in yrkesfiskets producentorganisationer till dialog kring hur yrkesfiskets kan inkluderas och aktivt delta i åtgärdsarbetet för att nå miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Miljömålsberedningen lyfter i sin utredning vid flertalet tillfällen avsaknaden av kunskap. MSC delar även Havsmiljöinstitutets inspel kring att det finns betydande kunskapsbrister om hur flera miljöfaktorer, enskilt eller tillsammans, påverkar fiskbestånden – att det finns oklara orsakssamband som behöver utredas.

Forskning är nödvändigt för att förstå de komplexa processer som pågår i haven. Denna förståelse är i sin tur helt nödvändig för god förvaltning av fiskbestånden. Yrkesfiskare har ofta unika möjligheter att samla in kunskap till forskning. Genom de villkor som ställs i en MSC-certifiering, kan samarbeten mellan forskare och fiskare gynnas. Fiskarna vars certifikat innehåller villkor på att fisket ska bidra till forskning, och som vill behålla sin certifiering måste vid årliga revisioner visa hur de uppfyllt villkoret om samarbete. Mellan 2016 och 2018 finansierade eller deltog MSC-certifierade fisken i 65 nya vetenskapliga forskningsprojekt. MSC-certifierade fisken har vidtagit 24 tekniska åtgärder, inklusive redskapsmodifieringar för att minska bifångster, samt deltagit i kartläggningar som ska bidra till att skapa nya marina skyddade områden. MSC borde därför fortsatt ha en självklar en roll i dialogen om hur vi tillsammans arbetar fram ett hållbart fiske.

MSC förväntar sig härmed också att det fortsatt kommer att finnas finansiellt stöd att söka genom Havs- och fiskeriprogrammet för att genomgå en certifiering. Detta är viktigt inte minst för att småskaliga fiskare, och särskilt de som inte är med i en producentorganisation, ska kunna få samma förutsättningar som övriga fisken.

Svenska myndigheter och forskare, särskilt Havs- och vattenmyndigheten, Kustbevakningen och SLU, behöver få mandat och resurser för att stödja svenska yrkesfiskare i deras processer med att bli och behålla miljöcertifieringar.

Avsaknad av konsumentperspektivet – särskilt den offentliga konsumtionen

Miljömålsberedningens uppdrag var som bekant att föreslå en strategi för ett förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och *hållbart nyttjande* av hav och marina resurser. Att konsumentperspektivet saknas är därför något förvånande. Den offentliga konsumtionen och dess upphandlingsverktyg är ett av statens främsta verktyg för att skapa incitament för ett hållbart fiske.

MSC skapades som ett verktyg för företag och konsumenter som vill kunna köpa, sälja och äta hållbart fångad sjömat. Genom att välja MSC-märkt sjömat ger företag och konsumenter positiva incitament till de yrkesfiskare som fiskar hållbart att vilja certifiera sig mot MSC:s standard. Certifierade fiskare bereds genom certifieringen tillgång till en växande marknad och kunder med höga krav på hållbarhet och spårbarhet.

Riksdagen pekar ut offentlig upphandling som ett viktigt område för att lyckas med Agenda 2030: "Att ställa krav som främjar miljöhänsyn och sociala hänsyn gör skillnad och innebär att den offentliga sektorn utnyttjar skattemedel på ett effektivt sätt." I Sverige skulle vi kunna inspireras av våra grannländer i det här arbetet.

Den danska upphandlingsstrategin slår bland annat fast att alla produkter för vilka det finns oberoende miljöcertifieringar ska upphandlas med certifiering, eller motsvarande kriterier. Och Norges upphandlingsmyndighet påskyndar arbetet mot en hållbar upphandling genom att i sina vägledningar förtydliga att det går att hänvisa direkt till oberoende tredjepartsmärkningar vid kravställan. Det här är alltså ett verktyg som staten både kan och bör utveckla för att stärka både miljöhänsyn och mänskliga rättigheter inom den offentliga konsumtionen. Då blir det lätt och tidseffektivt att ställa relevanta och långtgående krav på miljö och social hållbarhet, samtidigt som det säkrar kvaliteten i uppföljning och spårbarhet och bidrar i det här fallet till ett hållbart fiske.

Trots utredningens omfattning så saknas alltså konsumentperspektivet samt företagens påverkan på fiskkonsumtion i kapitlet som berör förvaltningen av fisk. Därigenom missar man en stor pusselbit och potentiell kraft för att driva inte bara svenska yrkesfisket, utan också det globala yrkesfisket mot större hållbarhet. Detta är kanske en av de största insatser Sverige och svenskar kan göra för att påverka den globala havshälsan, att efterfråga och betala för bättre förvaltning och mer hållbart fiske i länder där detta ännu inte prioriteras från politiskt håll. Därför bör förslaget om ny havsmiljölag också omfatta ett arbete för att öka konsumtionen av miljöcertifierad fisk. Enklast görs detta genom krav inom offentlig upphandling.

Vikten av transparens i hela kedjan – minskat administrativt kaos.

MSC ställer sig också positiva till att Miljömålsberedningen kommer med förslag för att minska det geografiska kaos som leder till administrativ komplexitet inom havspolitik och att man uppmärksammat behovet av mer harmonisering kring arbetet för genomförandet av EU-direktiv och förordningar som styr målen för havsmiljöarbetet. I detta arbete torde MSC kompetens ses och användas som en global opolitisk länk.

Transparens och spårbarhet är två komponenter som är avgörande för att kunna driva på för ökad hållbarhet. Tyvärr tas idag de flesta viktiga beslut om våra gemensamma fiske-tillgångar bakom låsta dörrar. Den årliga kvotsättningen inom EU sköts fortfarande av ministerrådet i Bryssel och transparensen hur dessa beslut går till är undermålig och behöver förbättras. Även kvotfördelningen mellan länderna är svåråtkomlig och hölj i dunkel.

MSC kan genom sitt program bidra med både ökad transparens och spårbarhet. MSC har utvecklat en egen standard för spårbarhet som företag och processindustri måste vara certifierade mot för att kunna sälja MSC-certifierad fisk som just certifierad och för att kunna sätta den blå loggan på sina produkter. Det finns flera andra organisationer, certifieringar och fiskguider som bedömer fiskens hållbarhet men de flesta saknar spårbarhet och en konsument kan inte veta om den fisk som enligt säljarens utsaga följer en guide för hållbart fiske, verkligen kommer från ett sådant.

På nationell nivå bedömer MSC också att ett mindre omtag för en mer samlad en helhet av havsmiljöförvaltningen kommer att gynna både havets miljöstatus och dess liv samtidigt som det torde leda till en större möjlighet till transparens. Parallellt med detta arbete på nationell nivå, ser MSC gärna att Sverige driver på; dels för en större harmonisering av havsförvaltningen (inklusive en inkludering av fisket), dels för större transparens inom EU.